

**СУБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАХИСТУ
ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ТА ЇХ ОСНОВНІ ПРАВА:
ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ЄС В УКРАЇНІ**

1. Види суб'єктів правовідносин, пов'язаних із персональними даними.
2. Права суб'єктів персональних даних в ЄС.
3. Обмеження дії прав суб'єкта персональних даних в умовах воєнного стану.

1. Види суб'єктів правовідносин, пов'язаних із персональними даними.

Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» (ст. 4)

Суб'єктами відносин, пов'язаних із персональними даними, є:

суб'єкт персональних даних;

володілець персональних даних;

розпорядник персональних даних;

третя особа;

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

2. Володільцем чи розпорядником персональних даних можуть бути підприємства, установи і організації усіх форм власності, органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, фізичні особи - підприємці, які обробляють персональні дані відповідно до закону.

3. Розпорядником персональних даних, володільцем яких є орган державної влади чи орган місцевого самоврядування, крім цих органів, може бути лише підприємство державної або комунальної форми власності.

Володілець персональних даних може доручити обробку персональних даних розпоряднику персональних даних відповідно до договору, укладеного в письмовій формі.

Розпорядник персональних даних може обробляти персональні дані лише з метою і в обсязі, визначених у договорі.

Залежно від ролі, яку виконують усі суб'єкти відносин, пов'язаних з персональними даними, їх можна поділити на дві групи

• Рис. 1 Суб'єкти відносин, пов'язаних з персональними даними

За спрямованістю суб'єктів відносин, пов'язаних з персональними даними, слід поділити на три основні групи: 1) суб'єкт персональних даних, тобто особа, якій належать персональні дані, та особи, які дають згоду на обробку персональних даних суб'єкта (батьки, опікуни, піклувальники та ін.). До цієї групи доцільно віднести тільки осіб, яким прямо чи опосередковано належать права на персональні дані; 2) суб'єкти, які здійснюють обробку персональних даних, тобто володілець і розпорядник персональних даних. Ця група суб'єктів характеризується тим, що їм не належить право на персональні дані, адже вони лише виконують певні операції з цими відомостями відповідно до встановленої мети. Вбачається, що до цієї групи також слід віднести третю особу як суб'єкта відносин, пов'язаних з персональними даними, адже фактично вона здійснює обробку відомостей про особу, але з іншою метою; 3)

суб'єкти забезпечення захисту персональних даних (наприклад, Уповноважений з прав людини)

Суб'єкт персональних даних – це фізична особа, до якої відносяться персональні дані. Іншими словами, це особа, яка може бути ідентифікована за допомогою конкретної інформації чи залишається ідентифікованою на підставі цієї інформації. Наприклад, клієнт банку, працівник компанії чи користувач онлайн-платформи може бути суб'єктом персональних даних.

Володілець персональних даних – це особа чи організація, які визначають мету обробки персональних даних, встановлюють склад цих даних та способи їх обробки. Наприклад, якщо ви є власником інтернет-ресурсу і збираєте дані своїх користувачів, ви виступаєте володільцем цих персональних даних.

Розпорядник персональних даних – це особа чи організація, які фактично здійснюють обробку персональних даних від імені володільця даних. Вони можуть бути залучені для збору, зберігання, передавання чи іншої обробки даних відповідно до вказівок володільця. Наприклад, якщо компанія зовнішньої обробки даних використовується для аутсорсингу функцій з обробки даних.

Третя особа – це будь-яка особа чи організація, крім суб'єкта даних, володільця даних чи розпорядника даних. Треті особи можуть мати доступ до персональних даних в певних умовах, наприклад, при передачі даних за погодженням суб'єкта даних чи відповідно до законних вимог.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини – це посадова особа, яка відповідає за захист прав і свобод людини в Україні. В контексті персональних даних, уповноважений може взяти участь у забезпеченні дотримання законів про захист персональних даних та вирішенні питань щодо порушень цих прав.

2. Права суб'єктів персональних даних в ЄС

GDPR регулює обробку персональних даних. Одним із способів це зробити є повторне формулювання та розширення прав суб'єктів даних, включаючи права на доступ до їхніх даних, на їхнє змінення чи видалення, а також на припинення обробки.

Право на доступ до даних (стаття 15)

Суб'єкт даних має право запросити та отримати підтвердження того, чи володієте ви його персональними даними. Якщо ви це зробите, вони мають право запросити та отримати копію даних, якими ви володієте, а також таку інформацію.

Категорії персональних даних, що зберігаються.

Кому ще (якщо комусь) будуть передані дані. Якщо ви плануєте передати дані в країну, що не входить до ЄС, або в міжнародну організацію, ви також повинні включити підстави, на які посилається, щоб виправдати це (ми розглянемо їх у наступній статті).

Період, протягом якого дані будуть зберігатися (або як цей період буде визначено).

Права суб'єкта даних на виправлення, видалення чи передачу своїх даних, обмеження чи заперечення обробки.

Право суб'єкта даних поскаржитися на обробку до наглядового органу (див. нашу статтю про штрафні санкції).

Джерело даних (де вони були отримані не від суб'єкта даних).

Чи будуть дані використовуватися для будь-якої автоматизованої обробки (включаючи профілювання), і якщо так, то логіка обробки та її значення та наслідки для суб'єкта даних.

Як ви могли помітити, цей список багато в чому повторює список інформації, яку ви повинні надати при отриманні даних (розглянуто в попередній статті). Якщо ця інформація не змінилася, цілком може бути

достатньо надіслати їм додаткову копію оригінального повідомлення про конфіденційність разом із їхніми даними.

Здійснення цього права не повинно негативно впливати на права та свободи інших. Зокрема, це може означати редагування будь-яких персональних даних інших суб'єктів даних, які інакше були б включені в копію даних.

Там, де це можливо, ви повинні надавати суб'єктам даних безпечний доступ до їхніх даних через систему дистанційного самообслуговування. Якщо ви обробляєте великий обсяг інформації про суб'єкта даних, ви маєте право попросити його надати більш конкретну інформацію про те, що він шукає.

Право на передачу даних (стаття 20)

Якщо персональні дані обробляються на підставі згоди та автоматизованими засобами, суб'єкт даних має такі права (понад стандартне право доступу):

Право на отримання наданих ними даних у структурованому, широко використовуваному та машиночитаному форматі.

Право безперешкодно передавати ці дані іншому контролеру.

Право, якщо це технічно можливо, передавати ці дані безпосередньо від одного контролера до іншого.

Найяскравіший випадок, коли це буде застосовано, це коли суб'єкт даних хоче перейти від одного постачальника послуг до іншого. Це, по суті, вимагає від старого постачальника зробити перехід якомога простішим для суб'єкта даних, включаючи передачу даних безпосередньо, якщо це необхідно.

Це право не поширюється на обробку, необхідну для виконання завдання в суспільних інтересах або для здійснення офіційних повноважень. Як і у випадку з правом на доступ, воно не повинно негативно впливати на права та свободи інших.

Право на виправлення даних (стаття 16)

Суб'єкт даних має право на те, щоб його персональні дані були змінені, якщо вони є неточними, або додані до тих, хто є неповними. У Регламенті конкретно зазначено, що має бути можливість прийняти та записати додаткову заяву (наприклад, пояснення того, що частина даних, якими ви володієте, не має тих наслідків, як зазвичай).

Як згадувалося в попередній статті, існує ширше зобов'язання підтримувати точність і актуальність ваших записів, яке може включати вживання профілактичних заходів, навіть якщо суб'єкт даних не скористався своїм правом на виправлення. У будь-якому випадку ви повинні полегшити для них оновлення своїх даних, і ви повинні швидко обробляти будь-які оновлення.

У деяких випадках може бути доречним вимагати докази перед виправленням даних. Наприклад, якщо суб'єкт даних не має права на видалення своїх даних за запитом (див. нижче), він може прагнути досягти тієї ж мети, надаючи неточні «оновлені» дані. Звичайно, будь-яка така перешкода для здійснення права повинна бути зведена до мінімуму, необхідного для досягнення цієї мети.

Право на заперечення проти обробки (стаття 21)

Суб'єкт даних має право заперечити проти обробки своїх персональних даних і вимагати її припинення, якщо це необхідно для законних інтересів контролера даних або необхідності для виконання завдання в суспільних інтересах або під час здійснення службових повноважень (про законні підстави див. нашу статтю).

Таким чином, це право функціонує подібно до відкликання згоди (для обробки на основі згоди). Однак у цьому випадку суб'єкт даних повинен надати причину заперечення, виходячи зі своєї конкретної ситуації.

Крім того, на відміну від відкликання згоди, контролер даних має можливість розвіяти заперечення, продемонструвавши вагомі підстави для обробки, які переважають інтереси, права та свободи суб'єкта даних.

Однак у Регламенті чітко зазначено, що заперечення проти прямого маркетингу не є захистом. Оскільки такий вид обробки майже неминуче базуватиметься на законних інтересах або згоді, суб'єкти даних, по суті, мають абсолютне право припинити прямий маркетинг.

Право на видалення даних - «Право бути забутим» (стаття 17)

Суб'єкт даних має право вимагати видалення деяких або всіх особистих даних, які ви маєте про нього. Тоді ви зобов'язані виконати, але лише якщо застосовується одне з наступного:

Дані більше не потрібні для цілей, для яких вони були отримані або оброблені.

Обробка базувалася на згоді, і суб'єкт даних відкликає цю згоду.

Суб'єкт даних успішно використовує право на заперечення (див. вище).

Дані були оброблені незаконно.

Законодавство ЄС або національне законодавство вимагає видалення даних.

Дані були зібрані у зв'язку з пропозицією онлайн-послуг дитині (тобто за обставин, коли згода вимагатиме згоди батьків).

Ці підстави стосуватимуться багатьох обставин, хоча, зокрема, вони зазвичай не впливатимуть на дані, які обробляються, якщо це необхідно для виконання контракту із суб'єктом даних. Крім того, навіть якщо застосовано одне з наведеного вище, ви не зобов'язані видалити дані, якщо:

Обробка необхідна для здійснення свободи вираження думок або інформації.

Обробка необхідна для дотримання юридичних зобов'язань.

Обробка необхідна для виконання завдання в суспільних інтересах або для здійснення офіційних повноважень.

Обробка необхідна для медичних цілей або охорони здоров'я.

Обробка необхідна для архівування в суспільних інтересах, для історичних чи наукових досліджень чи статистичних цілей.

Обробка необхідна для встановлення або здійснення правових претензій або захисту.

Якщо контролер даних оприлюднив дані і це право застосовується, він також повинен вжити розумних заходів, щоб повідомити інших контролерів, які працюють з даними, що вони також повинні їх видалити.

Право на обмеження обробки (стаття 18)

За певних обставин суб'єкт даних має інше, більш короткострокове право перешкоджати контролерам і обробникам даних обробляти його персональні дані (за деякими винятками). Вони мають це право де:

Суб'єкт даних оскаржує точність даних, які зберігаються, поки дані перевіряються.

Обробка є незаконною, але суб'єкт даних не бажає видалення даних.

Контролер даних більше не потребує даних, але суб'єкт даних потребує їх для встановлення або здійснення правових вимог або захисту.

Суб'єкт даних скористався правом на заперечення (див. вище), поки визначається, чи законні інтереси контролера даних переважають це право.

Якщо будь-яке з цих положень застосовується, будь-яка обробка даних (окрім зберігання) повинна бути припинена, за винятком випадків, коли подальша обробка здійснюється за згодою або з метою встановлення або здійснення правових претензій або захисту, щоб захистити права інших або з міркувань важливого суспільного інтересу. Після введення обмеження ви повинні повідомити про це суб'єкта даних, перш ніж його буде знято.

У більшості випадків суб'єкти даних віддають перевагу використанню права на заперечення або права бути забутих, діючи лише як доповнення до цих прав.

Якщо право реалізовано, ви повинні діяти без невиправданої затримки та протягом місяця після того, як право було реалізовано. Ви можете продовжити це до двох місяців, якщо це необхідно, хоча вам доведеться повідомити суб'єкта даних, що ви робите це протягом місяця.

Будь-яке спілкування із суб'єктами даних у результаті здійснення цих прав має бути чітким, лаконічним і зрозумілим. Якщо запит подається в електронному вигляді, інформація повинна надаватися таким же чином, де це можливо. В інших випадках він може бути електронним, письмовим або навіть усним (але лише за запитом).

Якщо контролер даних має обґрунтовані сумніви щодо особи особи, яка надсилає запит, він може вимагати додаткову інформацію як доказ. Якщо інформацію просять надати в усній формі, контролер даних повинен мати докази особи особи, яка запитує, перш ніж надати її.

Зазвичай будь-яка дія повинна здійснюватися безкоштовно. Однак ви маєте право стягнути розумну плату або відмовитися виконувати запит, якщо він явно необґрунтований або надмірний (особливо якщо він повторюється). У такому випадку ви повинні довести, що це так, якщо, наприклад, суб'єкт даних скаржитися до наглядового органу.

Якщо ви не вживаєте заходів протягом необхідного терміну через помилку чи тому, що вважаєте запит необґрунтованим або надмірним, ви повинні пояснити це суб'єкту даних і повідомити йому про його права поскаржитися до наглядового органу або прийняти справу до суду.

Законодавство ЄС або національне законодавство може створювати подальші обмеження прав суб'єктів даних на низці міркувань суспільного інтересу.

Зрозуміло, що вам потрібно буде розробити політику щодо того, як ви оброблятимете будь-який із цих запитів, щоб гарантувати, що ви зможете виконати все необхідне у відповідні часові рамки. Однак більшість із цих прав не зовсім нові, і в багатьох випадках дотримання не повинно бути надто обтяжливим.

Відповідно до п. 3 Указу Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 «Про запровадження воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24.02.2022 року № 2102-IX, у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного

стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені ст. 30 - 34, 38, 39, 41 - 44, 53 Конституції України. Зі змісту наведеного Указу президента України слідує, що в період дії правового режиму воєнного стану можуть встановлюватися обмеження права на невтручання у приватне і сімейне життя, включаючи права суб'єктів персональних даних, закріплені у ч. 2 ст. 8 Закону України «Про захист персональних даних». Відповідно до ч. 1 ст. 1 згаданого Закону, цей Закон регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних. Слід підкреслити, ч. 1 ст. 27 цього Закону закріплено важливу нормативну вимогу, відповідно до якої, положення щодо захисту персональних даних, викладені у Законі України «Про захист персональних даних», можуть доповнюватися чи уточнюватися іншими законами, за умови, що вони встановлюють вимоги щодо захисту персональних даних, що не суперечать вимогам цього Закону. Вказана норма ґрунтується на положеннях, закріплених у п. 1 ст. 92 Конституції України, згідно з яким, виключно законами визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина. Відповідно, будь-які обмеження прав суб'єктів персональних даних в період дії правового режиму воєнного стану можуть встановлюватися лише законами України. Згідно з ч. 1 ст. 32 Конституції України, ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Виникає питання, у яких випадках персональні дані можуть оброблятися суб'єктами владних повноважень, підприємствами, установами, організаціями без згоди самих суб'єктів персональних даних? Відповідно до ч. 2 ст. 32 Конституції України не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Вказана

конституційна норма спирається на стандарти Ради Європи, закладені у ст. 8 Конвенції Ради Європи «Про захист прав людини і основоположних свобод». Згідно з вказаними положеннями Конвенції, кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Таким чином, ч. 2 ст. 32 Конституції України та ч. 2 ст. 8 Конвенції Ради Європи «Про захист прав людини та основоположних свобод» визначено, вичерпний перелік підстав для обробки персональних даних без згоди суб'єкта персональних даних та обмеження їхніх прав в нормах національного законодавства України. При цьому, для здійснення обробки персональних даних без згоди фізичної особи не має значення чи має місце одна, або відразу декілька підстав, передбачених у ч. 2 ст. 32 Конституції України.

3. Обмеження дії прав суб'єкта персональних даних в умовах воєнного стану.

Відповідно до п. 3 Указу Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 «Про запровадження воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24.02.2022 року № 2102-IX, у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені ст. 30 - 34, 38, 39, 41 - 44, 53 Конституції України. Зі змісту наведеного Указу президента України слідує, що в період дії правового режиму воєнного стану можуть встановлюватися обмеження права на невтручання у приватне і сімейне життя, включаючи права суб'єктів персональних даних, закріплені у ч. 2 ст. 8 Закону України «Про захист персональних даних». Відповідно до ч. 1 ст. 1 згаданого Закону, цей Закон

регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних. Слід підкреслити, ч. 1 ст. 27 цього Закону закріплено важливу нормативну вимогу, відповідно до якої, положення щодо захисту персональних даних, викладені у Законі України «Про захист персональних даних», можуть доповнюватися чи уточнюватися іншими законами, за умови, що вони встановлюють вимоги щодо захисту персональних даних, що не суперечать вимогам цього Закону. Вказана норма ґрунтується на положеннях, закріплених у п. 1 ст. 92 Конституції України, згідно з яким, виключно законами визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина. Відповідно, будь-які обмеження прав суб'єктів персональних даних в період дії правового режиму воєнного стану можуть встановлюватися лише законами України. Згідно з ч. 1 ст. 32 Конституції України, ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Виникає питання, у яких випадках персональні дані можуть оброблятися суб'єктами владних повноважень, підприємствами, установами, організаціями без згоди самих суб'єктів персональних даних? Відповідно до ч. 2 ст. 32 Конституції України не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Вказана конституційна норма спирається на стандарти Ради Європи, закладені у ст. 8 Конвенції Ради Європи «Про захист прав людини і основоположних свобод». Згідно з вказаними положеннями Конвенції, кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки

чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Таким чином, ч. 2 ст. 32 Конституції України та ч. 2 ст. 8 Конвенції Ради Європи «Про захист прав людини та основоположних свобод» визначено, вичерпний перелік підстав для обробки персональних даних без згоди суб'єкта персональних даних та обмеження їхніх прав в нормах національного законодавства України. При цьому, для здійснення обробки персональних даних без згоди фізичної особи не має значення чи має місце одна, або відразу декілька підстав, передбачених у ч. 2 ст. 32 Конституції України.

Список використаних джерел:

1. What are the rights of data subjects under GDPR? TRUEWALT : *website*. URL : <https://www.truevault.com/resources/compliance/what-are-the-rights-of-data-subjects-under-gdpr>
2. Про захист персональних даних: Закон Україна від 01.06.2010 № 2297-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
3. Теремецький В. І. СУБ'ЄКТИ ВІДНОСИН, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРСОНАЛЬНИМИ ДАНИМИ. *Право і безпека*. 2015. № 2 (57). URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fca4d501-6e88-448e-af57-13abe5c37026/content>
4. Чи допускається обмеження прав суб'єктів персональних даних та обробка персональних даних без їхньої згоди в умовах дії правового режиму воєнного стану? URL : <https://www.ppl.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/2-Чи-допускається-обмеження-прав-суб'єктів-персональних-даних-та-обробка-персональних-даних-без-їхньої-згоди-в-умовах-дії-правово.pdf>